

مقدمه :

حشرات پر جمعیت ترین رده در سلسله جانوری هستند و با بیش از یک میلیون گونه حدود دو سوم کلیه گونه های جانوری شناخته شده را تشکیل می دهند. در این میان راسته بال غشائیان با حدود ۲۵۰۰۰۰ گونه و به لحاظ حضور فراگیرشان در محیط زندگی انسانها مهمترین گروه جانوران زهرآگین و قابل توجه از نظر پزشکی هستند. در حال حاضر در ایالات متحده و اروپا زنبور گزیدگی مهمترین علت مرگ ناشی از گزش جانوران زهرآگین محسوب می شوند.

زهر زنبورها:

اصولا زنبورها با اهداف دفاعی و به منظور دفع مهاجمان از زهر خود استفاده می کنند. اگر چه زنبورهای وحشی زهر خود را برای فلج ساختن شکار بکار می برند. زهر زنبورها معمولا برای حیوانات بزرگ صرفا دردناک است اما برای بسیاری از بندپایان کشنده می باشد. معمولا در گزش اول حدود نیم تا دو میکرو لیتر زهر تزریق می شود. سه گروه عمده از ترکیبات شیمیایی تشکیل دهنده زهر زنبورها شامل اجزاء با وزن ملکولی کم، پپتیدها و اجزاء با وزن مولکولی بالا (آنزیم ها) هستند. تزریق زهر در نواحی پر عروق و یا ورود مستقیم آن به ورید موجب انتشار سریعتر اجزاء سمی و احتمالا شروع زودرس آثار

سیستمیک می شود. همچنین گزشهای متعدد و همزمان واکنشهای شدیدتری را به دنبال خواهد داشت.

زهر زنبورهای زرد نسبت به سایر زنبورها از توانایی حساسیت زایی بسیار بیشتری برخوردار است و لذا میزان بروز واکنشهای آنافیلاکتیک به دنبال گزش این نوع زنبورها نیز بیشتر می باشد.

علائم و نشانه های بالینی زنبور گزیدگی:

واکنش معمول زنبور گزیدگی در اثر وجود مواد سمی در زهر ایجاد میشود. به طور معمول در محل گزش تورم دردناک و قرمز رنگی به قطر ۱۰ سانتیمتر ایجاد می شود که ممکن است تا چند روز ادامه یابد (در مورد مورچه های آتشین این آثار شدیدتر وتوام با زخمهای وزیکولار و به دنبال آن نکروز موضعی میباشد). بعد از زنبورگزیدگی ممکن است طیف وسیعی از آثار بالینی ظاهر شود. به طور معمول و صرفا" با توجه به سابقه پزشکی نمی توان مشخص نمود که آیا این واکنشهای غیر طبیعی ناشی از آثار سمی زهر هستند و یا پاسخهای حساسیتی می باشند.

تشخیص:

شناسایی حساسیت به زهر زنبورها به روشهای مختلف قابل انجام است. در روش تست پوستی با تزریق داخل جلدی اجزاء آلرژن زهر زنبور که قبلا جدا سازی و خالص شده اند احتمال بروز واکنشهای حساسیتی را مورد بررسی قرار می دهند در این روش به طور همزمان شاهد منفی (نرمال

سالین) و شاهد مثبت (هیستامین) نیز به کار برده می شود. به این ترتیب مشخص شده است که حساسیت بدون بروز علائم به زنبورگزیدگی در بین افراد شایع است اما اهمیت و نقش آن در پیشگویی حساس بودن شخص به زنبور گزیدگی نامعلوم می باشد. با جستجوی آنتی بادیهای IgE اختصاصی نیز می توان حساس شدن فرد به دنبال گزشهای قبلی را مشخص نمود. این جستجو بایستی حداقل چند هفته بعد از گزش انجام شود تا در صورت حساس بودن فرصت کافی جهت تولید IgE وجود داشته باشد.

پیشگیری :

۱. خوددای از حرکات سریع به هنگام حضور زنبورها
۲. پرهیز از نزدیک شدن به گلهای رنگا رنگ و میوه های پوسیده.
۳. به هنگام فعالیت در محیط زندگی زنبورها عطرهای قوی و خوشبو اسپریهای مو و کرمهای ضد آفتاب استعمال نگرند
۴. پرهیز از پوشیدن لباسهای گشاد با رنگهای سفید سبز و قهوه ای روشن
۵. تعریق و دی اکسید کربن جاذب زنبورها است لذا هنگام انجام فعالیتهای ورزشی باید دقت لازم بعمل آید
۶. دوری از محل تغذیه حیوانات
۷. در صورت تهاجم زنبورها باید ناحیه سر و گردن و دستها را پوشانده و از محل دور شد

افراد حساس به نیش زنبورها بایستی اقدامات احتیاطی را مراعات نمایند
مواد دافع و دور کننده پشه ها در پیشگیری از زنبور گزیدگی موثر نیستند .

درمان :

در اغلب موارد پس از گزش زنبور (بخصوص زنبور عسل) دستگاه تزریق به همراه کیسه زهر در محل گزش در پوست بدن باقی می ماند و پمپاژ زهر را همچنان ادامه می دهد .

بنا برین جدا سازی سریع کیسه زهر از محل تزریق بسیار مهم خواهد بود. البته این کار با نهایت دقت انجام شود تا روی کیسه زهر فشار وارد نشود.

بهتر است محل گزش با آب و صابون شستشو شود. گاهی بی حس کننده های موضعی برای تخفیف درد مفید می باشند و تجویز آنتی هیستامین نیز برای کاهش کهیر و تورم نیز موثر است.

زهر زنبور عسل دارای PH قلیایی می باشد لذا شستشوی محل با سرکه یا ابلیمو می تواند تا حدودی در خنثی سازی زهر و تخفیف درد موثر باشد. در مورد سایر زنبورها که

زهر آنها دارای PH اسیدی است استفاده از مواد قلیایی مانند بیکربنات سدیم (جوش شیرین) و یا حتی خاکستر سیگار توصیه می شود.

تهیه کننده : نرگس مروی مقدم

آدرس: تهران، دانشگاه علوم پزشکی تهران، دانشکده بهداشت و انستیتو تحقیقات بهداشتی، طبقه دوم، گروه حشره شناسی پزشکی و مبارزه با ناقلین.

ص.پ. ۶۴۴۶-۱۴۱۵۵

تلفن: ۰۲۱-۸۹۵۱۳۹۳ و ۰۲۱-۶۱۱۳۲۶۳

دورنگار: ۰۲۱-۶۴۶۲۲۶۷

پست الکترونیکی:

medentomo@sina.tums.ac.ir

بسمه تعالی

دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی تهران
دانشکده بهداشت و انستیتو تحقیقات بهداشتی
گروه حشره شناسی پزشکی و مبارزه با ناقلین

پیشگیری تشخیص

و درمان زنبور گزیدگی

